

Dyrevelferd og smittevern- hva må du ha på plass?

12. juni fikk alle svineprodusenter brev i Altinn om at Mattilsynet prioriterer tilsyn hos svineprodusenter i 2025. Har du ikke fått brevet, kontakt Mattilsynet. Mattilsynet er nå godt i gang med tilsynene. Her er Norsvins oppsummering om de viktigste kravene du som svineprodusent må ha på plass og Norsvins anbefalinger til kravene.

De viktigste kravene er: VANN – STRØ – ROTEMATERIALE – OPPFØLGING AV SJUKE OG SKADDE DYR

Vann

Kravpunkt	Hva er kravet? / Hva må være på plass?	Norsvins kommentar/vurdering
Vann	<p>Krav: Forskrift om hold av svin § 22 Før og vann</p> <p>Alle svin skal til enhver tid ha tilgang på tilstrekkelige mengder drikkevann av akseptabel kvalitet.</p> <p>Mattilsynets vurdering: Som en rettesnor anses 5-7 dyr per drikkepunkt å være akseptabelt. Hvor mange drikkepunkter som må til for å sikre tilstrekkelig mengde drikkevann, må likevel vurderes i hvert enkelt tilfelle. To drikkepunkter rett over hverandre er derfor å anse som ett drikkepunkt.</p> <p>Les mer om hva du må ha på plass her: Drikkepunkt Mattilsynet</p>	<p>Vann er det vanligste velferdsavviket ifl. Animalia. Det viktigste er å sikre at grisene har <u>nok</u> vann (nok kapasitet og antall) og at drikkeniplene/troene sjekkes regelmessig.</p> <p>Norsvin anbefaler at alle gjør kontroll av vann og drikkepunkter til en rutine i det daglige stedet ved å ta stikkkontroll av et utvalg ulike drikkepunkter hvert sted.</p> <p>Her er Animalias anbefalinger for vannkapasitet hos gris.</p>

Oppstalling og strø

Kravpunkt	Hva er kravet? / Hva må være på plass?	Norsvins kommentar/vurdering
Liggeplass	<p>Krav: Forskrift om hold av svin § 8 Oppstalling - binger, gulv</p> <p>Alle svin skal ha tilgang på bekvem, tørr, ren og trekkfri liggeplass med passe temperatur. Alle dyrene skal kunne ligge samtidig på tett underlag. Dyrene skal kunne legge seg, hvile og reise seg normalt. Svin skal ha separat liggeplass og gjødselplass.</p>	<p><i>Det skal gis nok strø til at grisene er rene og tørre. Norsvin anbefaler at du bruker så mye strø at det meste av liggearealet er dekket slik at man oppnår en tørr og ren liggeplass.</i></p>

		<p><i>Du kan også gå igjennom bildene av strø i kurset «holdning og handling» igjen eller spørre veterinær/rådgiver hvis du er i tvil.</i></p> <p><i>Norsvin er klar over at en del har utfordringer med gjødselrenner og -anlegg grunnet økt bruk av strø, men dette er dessverre ikke gyldig grunn for å bruke for lite strø ihht. lovverket. Norsvin anbefaler at du tar en gjennomgang av ventilasjonsanlegget, tester bruk av strøbrems, bruker gjødselseparator eller ser etter andre løsninger for å sikre at du kan bruke nok strø.</i></p> <p><i>Det er flere fordeler med økt bruk av strø. Forskningsprosjektet Griseløftet (ledet av Nortura) fant at økt mengde strø reduserer andel bitemerker og sår. Og heldekkende strø på liggeplassen har stor betydning for velferd, forbedrer luftkvaliteten og bidrar til rene dyr og rent golv.</i></p>
<p>Rikelig med strø i fødebinge</p>	<p>Krav: Forskrift om hold av svin § 25 Spesielle bestemmelser for purker og ungpurker</p> <p>Det skal brukes rikelig med strø i fødebingene.</p> <p>Mattilsynets vurdering: Kravet skal sikre at ungpurker, purker og spedgrisene får gode liggeplasser ved hjelp av strø. Strølaget må dekke hele området som grisene ligger på, inkludert gulvet i fikseringsbåsene. Det må fylles på så mye strø og så ofte at kravet er oppfylt til enhver tid. Et tynt eller bare delvis dekkende strølag er tegn på at det ikke brukes rikelig med strø.</p>	<p>Kravet om at «det skal brukes rikelig med strø i fødebingene» betyr at det må brukes mer strø i en fødebinge enn det som er minimumskravet i for f.eks. en smågris- eller slaktegrisbinge.</p>
<p>Renhold</p>	<p>Krav: Forskrift om hold av svin § 20 Renhold</p> <p>Det skal være godt renhold i husdyrrom. Utgjødsling skal skje hver dag (unntaket er talle/djupstrø eller bingeløsninger med liggebåser). Strø skal brukes i nødvendig utstrekning for å holde dyra tørre og rene. Purker skal rengjøres før de settes inn i fødebinge.</p>	<p>Det skal skrapes og brukes så mye strø at dyra holdes tørre og rene.</p> <p><i>Det er en stor fordel at man har et godt ventilasjonssystem som sikrer at grisen har klare preferanser på hva som er liggeareal og gjødselareal. Det bidrar til å holde bingene tørre. Norsvin anbefaler</i></p>

en årlig gjennomgang av ventilasjonssystemet. Norsvin anbefaler at det er ryddig i fjøset og kostet i ganger. Et ryddig og rent fjøs gir et godt inntrykk.

Rotemateriale

Kravpunkt	Hva er kravet? / Hva må være på plass?	Norsvins kommentar/vurdering
Rotemateriale	<p>Krav: Forskrift om hold av svin § 21 Rotemateriale</p> <p>Svin skal til enhver tid ha tilgang på tilstrekkelig mengde materiale som de kan undersøke, rote i og sysselsette seg med. Materiale som for eksempel halm, høy, sagspon, torv, tre(spon), jord eller en blanding av disse kan benyttes.</p> <p>Se kortfattet Veileder for tildeling av aktivitets- og rotemateriale fra Mattilsynet for en oversikt over krav til hvilke egenskaper rotemateriale skal ha og hvordan det skal tildeles.</p> <p>Video om rotemateriale fra Mattilsynet gir også en grei oversikt.</p>	<p>Grisene skal alltid ha nok rotemateriale tilgjengelig til enhver tid! I prosjektet Griseløftet (ledet av Nortura) fant man at halm (og nok høy) var det beste materialet. Se video: Hva gir best effekt som rotemateriale til gris?</p> <p>Manglende rotemateriale (ikke nok mengde eller ikke tildelt ofte nok) var det hyppigste avviket i Mattilsynet sin tilsynskampanje i 2021 og 2022 (rotemateriale). Hele 1 av 3 hadde regelverksbrudd knyttet til mangelfull tildeling av rotemateriale, dvs. at grisene ikke hadde tilgang til rotemateriale til enhver tid eller hadde for dårlig kvalitet.</p>

Syke og skadde dyr

Kravpunkt	Hva er kravet? / Hva må være på plass?	Norsvins kommentar/vurdering
Behandling av syke og skadde dyr	<p>Krav: Forskrift om hold av svin § 18 Syke og skadde dyr</p> <p>Syke og skadde svin skal straks behandles på forsvarlig måte. Veterinær skal kontaktes ved behov. Syke eller skadde griser skal isoleres i sykebinge. Liggeplassen i sykebingen skal være tørr og myk. Hvis det fører til unødige lidelse for dyret å leve videre, skal det avlives.</p>	<p>Behandling og oppfølging av syke og skadde griser er noe av det viktigste du gjør.</p> <p>Oppdager du en sjuk eller skadd gris – gjør en aktiv vurdering og sett den i sykebinge hvis du er usikker.</p> <p>Hvis behandling er nødvendig, sett i gang med en gang og kontakt veterinær hvis du er i tvil.</p> <p>Sykebingen skal være tørr og ha mye strø.</p>

		<p>Hele 1 av 4 besetninger hadde mangelfull behandling av sjuke og skadde griser i Mattilsynets tilsynskampanje fra 2021 og 2022. Det viser at mange må bli bedre på å sette griser i sjukebinge og/eller behandle sjuk og skadd gris.</p> <p>Hvis grisen ikke er blitt bra etter behandling, må du ta en ny vurdering med en gang! Ta et aktivt valg: Skal du gi grisen behandling en gang til umiddelbart eller skal grisen avlives? Er du i tvil, kan avlivning ofte være en riktig utvei. En del venter for lenge med å avlive. En god regel er å avlive grisen hvis den ikke responderer på behandling etter 3-5 dager, alt ettersom hvilken type skade det er. Her kan du laste ned plakat for behandling og avliving av gris, laget av Norsvin Sør-Vest i samarbeid med bl.a. Animalia.</p> <p>Se også kurset «holdning og handling» igjen for tips. Eller les artikkelen oppfølging av sjuke og skadde dyr.</p> <p>Husk å dokumentere hendelsen om syk gris i en fjøslogg/dyreholdsjournal.</p>
<p>Sykebinger</p>	<p>Krav: Forskrift om hold av svin § 8 Oppstalling - binger, gulv</p> <p>I bygninger for svin skal det være særskilte binger for syke dyr og dyr som trenger ekstra tilsyn. Det skal være et tilstrekkelig antall sykebinger og alltid være en ledig sykebinge. Sykebingen må bare benyttes til begrenset opphold, og den skal være så stor at dyrene lett kan snu seg rundt, med mindre veterinær anbefaler at dyret må stå i en trangere bing.</p> <p>§ 18. Syke og skadde dyr: Liggeplassen i sykebingen skal være tørr og myk.</p>	<p>Norsvin anbefaler at det brukes mye strø i sykebingene.</p>

Kravpunkt	Hva er kravet? / Hva må være på plass?	Norsvins kommentar/vurdering
Tilsyn med dyr	<p>Krav: Forskrift om hold av svin § 17 Tilsyn og stell</p> <p>Svin skal ha daglig tilsyn. Svin som er nyfødte, sjuke, skadet, opptrer unormalt eller er høydrektige skal ha tilsyn flere ganger daglig. Grisene skal gis godt og regelmessig stell.</p>	Norsvin anbefaler at man har tilsyn minst to ganger per dag uansett, uavhengig om man har syke eller skadde dyr. Da kan man raskere forebygge, oppdage og sette inn tiltak ved uforutsette hendelser slik som f.eks. halebiting.

Forebyggende helsearbeid og smittevern

Kravpunkt	Hva er kravet? / Hva må være på plass?	Norsvins kommentar/vurdering
Smittevernplan	<p>Krav: Dyrehelseforskriften § 32 Rutiner for smittevern</p> <p>Driftsansvarlige i anlegg med næringsrettet dyrehold skal ha rutiner som sikrer godt smittevern. Rutinene skal beskrives i en skriftlig smittevernplan. Smittevernplanen skal inneholde en plantegning over dyre- og persontrafikken, være tilpasset <i>ditt</i> dyrehold og oppdateres årlig. Planen skal være kjent og følges av alle som jobber på gården.</p> <p>Her finner du spesifikke krav til hva en smittevernplanen må inneholde: Smittevernplan for alle næringsretta dyrehold Mattilsynet Dette inkluderer at ventetid etter utenlandsopphold må følges: Karenstid etter utenlandsopphold Mattilsynet</p>	Det er viktig at alle oppdaterer sin smittevernplan i henhold til regelverket og viser den fram til Mattilsynet ved tilsyn.
Journalføring av helseopplysninger	<p>Krav: Landdyrsporbarhetsforskriften § 15 Journalføring av helseopplysninger</p> <p>Driftsansvarlig skal føre følgende opplysninger i journalen på anlegget:</p> <ol style="list-style-type: none"> Sykdommer og skader hos dyrene og mulig årsak. Behandling av sykdommer og skader hos dyrene. Mulig dødsårsak eller årsak til avlivning for dyr som dør naturlig eller avlives. Det forebyggende helsearbeidet i anlegget. <p>Helseopplysninger skal journalføres enkeltvis for individuelt identifiserte dyr og følge dyret hvis det blir flyttet til et annet anlegg.</p>	Norsvin oppfordrer alle til å føre helsejournal/fjøslogg rutinemessig.

	<p>Les mer utfyllende her: Journal over helseopplysninger for svin Mattilsynet</p>	
<p>Plikt til å hindre smittespredning ved liste 1- og 2-sykdom</p>	<p>Krav: Dyrehelseforskriften § 22 Driftsansvarliges plikter ved mistanke eller påvisning av nasjonal liste 1- og liste 2-sykdommer.</p> <p>Driftsansvarligs plikter oppsummert: Driftsansvarlig har plikt til å fryse situasjonen ved mistanke eller påvisning av nasjonal liste 1- og liste 2-sykdommer. Ved mistanke har du også meldeplikt til Mattilsynet.</p> <p>Mattilsynets retningslinjer: Hvis du oppdager et eller flere av følgende symptomer kan det være en svært alvorlig smittsom dyresykdom:</p> <ul style="list-style-type: none"> • plutselig død • høy smittsomhet • høy feber • blærer på slimhinner hos produksjonsdyr • stort og raskt fall i produksjon <p>Hvis du mistenker en svært alvorlig smittsom dyresykdom må du ringe Mattilsynet umiddelbart. Se Melde om smittsom dyresykdom Mattilsynet og Slik unngår du smitte til andre dyr Mattilsynet</p>	<p>Norsvin oppfordrer alle til å følge Mattilsynets retningslinjer ved mistanke eller påvisning av en alvorlig smittsom dyresykdom. Hvis du mistenker en svært alvorlig smittsom dyresykdom må du gjøre følgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ring Mattilsynet og veterinær - Isoler dyret/dyrene som er smittet. - Ikke flytt dyr inn eller ut av besetningen - Begrens persontrafikk og vær ekstra nøye med smittevern-rutiner inn/ut av besetningen og unngå flytting av produkter og materialer inn/ut av besetningen. - Hold dokumentasjon over dyr og helseregistreringer oppdatert
<p>Forebyggende helsearbeid</p>	<p>Krav: Forskrift om hold av svin § 19 Forebyggende helsearbeid Forebyggende helsearbeid skal gjennomføres. Dyrenes klauver skal inspiseres regelmessig og beskjæres ved behov. Det skal treffes nødvendige tiltak for å forebygge liggesår, halesår og sår på framknær hos spegris. Parasittbelastningen skal overvåkes, og om nødvendig skal dyra behandles mot parasitter.</p>	<p>Norsvin anbefaler at du lager en plan for hvordan du kan forebygge og sette inn tiltak mot liggesår, halesår og sår på framknær hos spegris. I Mattilsynets tilsynskampanje fra 2021-2022 var det avvik på forebyggende helsearbeid knyttet til både bogsår, sår på framknær hos smågris, halesår og manglende klauvstell hos purker.</p>

Her kan du se hva du må ha på plass hvis du har utedrift med gris: [Utendørs hold av gris fra Mattilsynets hovedprioriteringer innen landdyr i 2025.](#)

Norsvin Sør-Vest m.fl. har laget denne plakaten med tre viktige krav:

VIKTIG INFO

til alle svineprodusenter

Mattilsynet gjennomfører oppfølgingstilsyn på gris.
Ved forrige tilsyn ble det registrert avvik på blant annet:

- Vann og vanttildeling
- Bruk og mengde strø
- Bruk av rotmateriale

Hva må du gjøre nå?

Gå igjennom egne rutiner for:

- Rent og tilgjengelig drikkevann
- Godt og variert rotmateriale
- Riktig mengde strø

Spør gjerne Helsegris-, veterinær eller rådgiver om en gjennomgang!

Om vann og vanttildeling

- Griser skal ha fri tilgang på rent drikkevann – ALLTID
- Minst 1 drikkepunkt per 5-7 griser
- Unngå å plassere drikkepunkter i hjørner eller rett over hverandre
- Plasser dem slik at én gris ikke blokkerer for andre
- Behovet for vann varierer – ta høyde for temperatur, alder, helse og fôr

[Les mer: Fôr og vann](#)
[Veileder om hold av svin](#)
(Mattilsynet)

DEN NORSKE VETERINÆRFORENING
Fatland
PRIMA SLAKT
Med fokus på kvalitet
Nortura
Norsvin